

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย

ศุภลักษณ์ สานา^{1*} ไพโรภ รัตนขวงค์² สมเกียรติ ตุ่นแก้ว³

¹นักศึกษาลัทธิสุตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

^{2,3}อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

*Corresponding author e-mail: annahhha@gmail.com

(Received: 11 February 2024, Revised: 17 March 2024, Accepted: 19 March 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย 3) เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย เครื่องมือที่ศึกษา ได้แก่ แบบสอบถาม ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67– 1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 และ 0.982 แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ วิเคราะห์เนื้อหา พบว่า

1. สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย ภาพรวมพบว่า สภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่าหลักการคือนโยบายการจัดการศึกษาให้ประชาชน มีค่าดัชนีมากที่สุด 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารมากที่สุด คือ ด้านบุคลากร 3. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 1) จัดโครงสร้างงานที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจ พร้อมรับยุคดิจิทัล ครอบคลุมทุกภาคส่วน สร้างความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วม 3) ส่งเสริมความร่วมมือกับชุมชน สร้างความเข้าใจ และตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการศึกษา สร้างคู่มือการบริหารงานแต่ละฝ่าย 4) ศึกษาบริบทของสถานศึกษาเพื่อให้สามารถบริหารได้สอดคล้องตามความต้องการของชุมชน 5) พัฒนาศักยภาพ และส่งเสริมบทบาทของบุคลากร พัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน ตรวจสอบได้ พร้อมเผยแพร่อย่างโปร่งใส เป็นไปตามมาตรฐาน

คำสำคัญ: แนวทาง; การบริหารสถานศึกษา; การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน; เครือข่ายพัฒนาการศึกษา

Guidelines for Developing School-Based Management in the Pa Tueng Education Network, Mae Chan District, Chiang Rai Province

Supalak Sana¹ Pairop Rattanachuwong² Somkiet Tunkaew³

Master of Education in Educational Administration, Chiang Rai Rajabhat University

Lecturer of Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University

*Corresponding author e-mail: annahhha@gmail.com

(Received: 11 February 2024, Revised: 17 March 2024, Accepted: 19 March 2024)

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the current and demanding conditions 2) to study the factors affecting the condition of school-based management 3) to find the development guidelines for school-based management. The research instruments were questionnaires that questions have IOC from 0.67– 1.00 and the reliability are 0.981 and 0.982, interviews, and focus group discussions. The data were analyzed using means, standard deviation, and content analysis. The results of the study found that: 1. Current condition and desired condition. Overall, it was showed that the current condition was at a high level and the desired condition was at the highest level. When considering the priority index of essential needs, it turned out that the principle of returning the power to provide education to the people had the highest index value 2. The most administrative factors affecting the condition was personnel 3. Guidelines for the development of school-based management 1) Set up a work structure that facilitates decentralization. Be ready for the digital age, covers all sectors, create understanding of roles, and apply modern technology 2) Create an organizational culture conducive to participation. Utilize technology to increase opportunities for participation 3) Promote cooperation with the community, create understanding, and realize the benefits of education. Develop a management manual for each department 4) Study the context of educational institutions; therefore, they can be administered in accordance with the needs of the community 5) Develop potential and promote the role of personnel. Develop information systems to be up-to-date, verifiable, and ready for transparent dissemination.

Keywords: Guidelines; Developing; School-Based Management; Education Network

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างมนุษย์ สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนา กำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ทัวโลกจึงให้ความสำคัญ และทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ภูมิภาค เพื่อให้คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดี (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 กำหนดให้กระทรวง กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการ บริหารทั่วไป มุ่งกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปยังสถานศึกษาให้มากที่สุด เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการ ได้โดยอิสระ รวดเร็ว และมีความคล่องตัว สอดคล้องกับ ความต้องการของผู้เรียน ชุมชน ท้องถิ่น และบริบท ของโรงเรียน

การบริหารการศึกษาที่ดีจะช่วยให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพได้ โรงเรียนที่มีคุณภาพจะช่วยให้ นักเรียนมีความรู้ ทักษะ และคุณธรรมที่เพียงพอที่จะเติบโตเป็นพลเมืองที่มี คุณภาพของชาติได้ (ไพโรจน์ รัตนชูวงศ์, 2561) โดยการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเน้นเปิดโอกาสให้คณะ ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการ และดำเนินงานของ โรงเรียน แนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นแนวการปฏิวัติการศึกษาที่มุ่งเน้นการคืนอำนาจการจัด การศึกษาให้โรงเรียนหรือสถานศึกษา โดยมีหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1. หลักการกระจายอำนาจ 2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4. หลักการบริหาร จัดการตนเอง 5. หลักตรวจสอบและถ่วงดุล (อุทัย บุญประเสริฐ, 2545)

โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย มีทั้งหมด 9 โรงเรียน โดยอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ถึงแม้ว่าจะมีการ กระจายอำนาจการบริหารไปยังสถานศึกษาแล้ว แต่การบริหารจัดการสถานศึกษานั้นยังคงต้องดำเนินการตาม คำสั่งหรือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งบางคำสั่งหรือนโยบาย นั้นไม่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และชุมชน แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษายังมิได้มีอำนาจในการบริหาร ตนเอง หรือมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริง และถึงแม้ว่าสถานศึกษาจะมีการจัดตั้งคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว แต่การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียยังไม่นำมาสู่การปฏิบัติเท่าที่ควร รวมถึงปัญหา การบริหารงานของสถานศึกษาที่มีคณะผู้ขาดอำนาจการบริหารจัดการอยู่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาเพียงผู้เดียว ซึ่งหากจะบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบริหารให้สอดคล้องกับบริบทของ ชุมชน ท้องถิ่น และสามารถตรวจสอบได้ ดังผลรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษารายงานว่า ควรเปิด โอกาสให้ ครู ชุมชน ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า และผู้มีส่วนได้เสีย ได้มีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นในการจัด การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน สร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาให้มีความ เข้มแข็ง (โรงเรียนบ้านป่าติ่ง(วิทยประชา), 2565) ตามหลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน และ

ควรมีการนำเสนอผลการประเมินคุณภาพของผู้เรียนต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบถึงผลการดำเนินงานของสถานศึกษาว่าเป็นไปตามมาตรฐานหรือไม่ (โรงเรียนบ้านสันโค้ง, 2565) อีกทั้งยังต้องสามารถตรวจสอบการดำเนินงานได้ เพื่อให้การบริหารจัดการสถานศึกษาเกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

จากสภาพปัญหา และความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงต้องการศึกษาถึงสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย ด้วยรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยยึดหลักการสำคัญ 5 ประการ คือ 1. หลักการกระจายอำนาจ 2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4. หลักการบริหารจัดการตนเอง 5. หลักตรวจสอบและถ่วงดุล รวมถึงการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหาร ได้แก่ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ซึ่งการนำหลักการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมาใช้ในการบริหารสถานศึกษานั้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้ผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ทั้งนี้ เพื่อศึกษา และเพื่อเสนอเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาให้ไปสู่ทิศทาง และเป้าหมายที่ต้องการ คือ คุณภาพของการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
3. เพื่อเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1.1 ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในครั้งนี้ จำนวน 81 คน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย กลุ่มตัวอย่างใช้สูตรการคำนวณของ Yamane (1967) ในการคำนวณ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 68 คน และใช้วิธีการเลือก

ตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จาก 9 โรงเรียนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ้ว ได้ตั้งนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 27 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 9 คน และครูผู้สอนจำนวน 32 คน

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.1 ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ 3 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ตำแหน่ง เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ

1.2.2 ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาป่าติ้ว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วย 5 หลัก คือ 1) หลักการกระจายอำนาจ 2) หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม 3) หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน 4) หลักการบริหารตนเอง 5) หลักตรวจสอบและถ่วงดุล

1.3 การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.3.1 ศึกษาหลักการจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน จากนั้นสร้างแบบสอบถาม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ตอนที่ 2 แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพพึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ้ว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1.3.2 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงเชิงเนื้อหา พิจารณาความสอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามรายข้อ กับนิยามเชิงปฏิบัติการ (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ข้อคำถามมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67– 1.00

1.3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขครั้งสุดท้าย โดยจัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาในครั้งนี้ จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามวิธีการของครอนบาค แบบสอบถามในส่วนของสภาพปัจจุบันได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 และแบบสอบถามในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.982

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1.4.1 จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ส่งถึงคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ้ว อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จำนวน 68 คน ได้รับการตอบรับครบถ้วนทุกฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

1.4.2 สรุปผลการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูลทั้งหมดมารวมกัน จัดหมวดหมู่ และดำเนินการวิเคราะห์ สรุปผลการวิเคราะห์ตามขั้นตอนการวิจัย

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.1 ตอนที่ 1 ทำการวิเคราะห์โดยการแยกข้อมูลตามเพศ อายุ ตำแหน่ง โดยวิธีการหาค่าร้อยละ ตอนที่ 2 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและโดยภาพรวมทั้ง 5 หลัก

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้ มีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 6 คน ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 2 คน ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 2 คน และครูผู้สอนจำนวน 2 คน ในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าติ่ง ซึ่งผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง มีความยินดี เต็มใจให้ข้อมูลเพื่อการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาป่าติ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

2.3 การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.3.1 ศึกษาข้อมูลที่ได้มาจากแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ รวมถึงค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) มากที่สุด ในแต่ละด้านของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ได้จากการทำแบบสอบถาม

2.3.2 สร้างประเด็นการสัมภาษณ์โดยใช้โครงสร้างการวิเคราะห์ปัจจัยภายในสถานศึกษา และปัจจัยภายนอกสถานศึกษา โดยแยกเป็นจุดแข็ง และจุดอ่อน เพื่อหาสาเหตุ/ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด จากนั้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาความเหมาะสม ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นจัดทำแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4.1 ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยกำหนด โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบความเรียง

3. แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาป่าติ่ง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงราย

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3.1.1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในขั้นนี้ มีผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา และ ผู้อำนวยการกลุ่มนโยบายและแผน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3 ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการบริหารมากกว่า 10 ปี มีวิทยฐานะ

ชำนาญการพิเศษ และตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านของการมีส่วนร่วมในฐานะคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมากกว่า 10 ปี

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1 เอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม โดยประเด็นข้อคำถามการสนทนากลุ่มมีลักษณะเป็นการสนทนาตามกรอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 คือ การหาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนา การศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3.3 การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ที่มากที่สุดในแต่ละด้าน รวมถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

3.3.2 ร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เสนออาจารย์ที่ปรึกษา จากนั้นปรับปรุงแก้ไขร่างแนวทาง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.1 ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดสนทนากลุ่ม ขอความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็น และร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของแนวทางแต่ละข้อ

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 ศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 68 คน โดยจำแนกตาม เพศ อายุ และตำแหน่ง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังนี้

1.1.1 จำแนกตามเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 33.82 และเพศหญิง จำนวน 45 คนคิดเป็นร้อยละ 66.18 จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีอายุต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 26.47 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 35.29 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 22.06 และ 51 ปี ขึ้นไป จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 16.18 จำแนกตามตำแหน่ง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีตำแหน่งคณะกรรมการสถานศึกษา

จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 39.70 ตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 13.23 ตำแหน่งรองครูผู้สอน จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 47.07

1.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) ในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ปรากฏดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม

การบริหารสถานศึกษา โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยภาพรวม	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	Modified	ลำดับ
1. หลักการกระจายอำนาจ	4.00	0.46	มาก	4.55	0.45	มากที่สุด	0.14	4
2. หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วม	4.03	0.54	มาก	4.58	0.39	มากที่สุด	0.14	4
3. หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน	3.54	0.41	มาก	4.70	0.36	มากที่สุด	0.33	1
4. หลักการบริหารตนเอง	3.98	0.43	มาก	4.73	0.38	มากที่สุด	0.19	3
5. หลักตรวจสอบและถ่วงดุล	3.83	0.39	มาก	4.70	0.37	มากที่สุด	0.23	2
เฉลี่ย	3.88	0.45	มาก	4.65	0.39	มากที่สุด	0.21	

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ทั้ง 5 หลัก พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.88, S.D. = 0.45)

ผลการวิเคราะห์สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ทั้ง 5 หลัก พบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.39)

ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยรวมทั้ง 5 หลัก พบว่า มีค่า PNI = 0.21 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น มากที่สุด (PNI = 0.33)

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตอง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามหลักการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพ เป็นเครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยให้ทราบถึงจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อมภายใน มองเห็นโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1 ปัจจัยภายใน (2S4M)

2.1.1 จุดแข็ง คือสถานศึกษามีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน มีการกำหนดโครงสร้างฝ่ายงาน วิทยาลัย ศักดิ์ และเป้าประสงค์ในแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างชัดเจนให้อำนาจในการดำเนินการร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงมีการกระจายอำนาจไปยังครูผู้สอน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานครบถ้วน มีกระบวนการจัดสรรงบประมาณอย่างเป็นระบบ มีการจัดทำโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อำนาจปฏิบัติงานประจำปี และมีการกระจายการระดมทรัพยากรอย่างกว้างขวาง และหลากหลายวิธีการ

2.1.2 จุดอ่อน คือมีข้อจำกัดหลายประการ ได้แก่ครูผู้สอน หรือบุคลากรมีประสบการณ์ทำงานน้อย ต้องรอผู้บริหารสั่งการ บางนโยบายทางสถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการ และตัดสินใจได้เอง ต้องรอการอนุมัติ หรือคำสั่งจากส่วนกลาง เนื่องจากขัดกับระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ และบางนโยบายจากส่วนกลางไม่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ความสามารถมากพอ บางสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่ายจะสามารถระดมทรัพยากรในด้านแรงงาน แต่ไม่สามารถยกระดับทรัพยากรด้านงบประมาณได้ ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.2 ปัจจัยภายนอก (STEP)

2.2.1 โอกาส คือได้รับความร่วมมือจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างดี มีเครือข่ายศิษย์เก่า ด้านของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาระบบงานในสถานศึกษา มีการประชาสัมพันธ์ติดต่อสื่อสารกับผู้ปกครอง ชุมชนมากขึ้น รวดเร็ว และทันเวลาในกรณีเร่งด่วน การบริหารจัดการในการขอความร่วมมือด้านเครื่องมือ อุปกรณ์ และงานเกี่ยวกับงานช่างต่างๆ ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจโดยภาพรวมมีตั้งแต่ระดับฐานะยากจนถึงระดับฐานะดี ขึ้นอยู่กับวิถีความเป็นอยู่ ในหมู่บ้านนั้นๆ ผู้นำ หรือคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความเข้มแข็งในการกำกับดูแลประชากร เด็กในชุมชน

2.2.2 อุปสรรค คือมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม เกิดความขัดแย้งในบางพื้นที่ ประชาชนไม่เห็นความสำคัญของการร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา อีกทั้งค่านิยมทางสังคมที่เปลี่ยนไปส่งผลต่อการเลี้ยงดูเด็กนักเรียนของผู้ปกครอง ประชากรบางกลุ่มยังไม่เข้าถึงเทคโนโลยี ทำให้การ

ติดต่อ ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ข้อมูล ไม่ทั่วถึง ผู้ปกครอง และประชากรส่วนใหญ่มีภาระหน้าที่ในการทำงาน จึงไม่สามารถให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ และสม่ำเสมอ

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

3.1 ด้านหลักการกระจายอำนาจ

จัดโครงสร้างงานที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจและพร้อมรับยุคดิจิทัล เน้นการมีส่วนร่วม ยึดหยุ่นตอบสนองความต้องการของชุมชนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง รวมถึงกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน สร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะที่จำเป็นให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และทักษะที่จำเป็นในการมีส่วนร่วม สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยเป็นกระบวนการที่เปิดกว้างและครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่ออำนวยความสะดวกในการมีส่วนร่วม

3.2 ด้านหลักการมีส่วนร่วม

สร้างวัฒนธรรมองค์กรในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง ที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม โดยให้ความสำคัญกับหลักการของการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อการมีส่วนร่วม ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่เพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมที่สะดวกมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติเพื่อให้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานขององค์กรอย่างแท้จริง กำหนดกรอบอำนาจหน้าที่ให้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการงานด้านต่าง ๆ ในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ จนถึงการตรวจสอบ

3.3 ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน

สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนให้มากยิ่งขึ้น ปรับรูปแบบ และวิธีการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้มีส่วนได้เสีย เน้นความหลากหลาย และเหมาะสมกับบริบทของชุมชนในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาป่าตึง โดยพิจารณาถึงปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครอง และชุมชน สร้างความเข้าใจ และตระหนักถึงประโยชน์ของการจัดการศึกษาแก่ผู้ปกครอง และประชาชนในชุมชนโดยสื่อสารในช่องทางที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นความสนใจพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ และทักษะในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วม สร้างคู่มือ และเอกสารแนะนำที่ชัดเจน เข้าใจง่าย เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานแต่ละฝ่ายของสถานศึกษา มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงาน และนำไปปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงาน

3.4 ด้านหลักการบริหารตนเอง

ศึกษาบริบทของสถานศึกษาอย่างละเอียด เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการของสถานศึกษา และชุมชนอย่างแท้จริง สามารถร่วมมือแก้ปัญหาโดยตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ และสถานศึกษาควรได้รับมีการ

มีส่วนร่วม เพื่อประโยชน์ต่อทุกฝ่าย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บริบทของชุมชนมากที่สุด แต่ยังคงตอบสนองนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด

3.5 ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล

สถานศึกษาควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ เพื่อให้มีความรู้และทักษะในงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และมีการจัดทำผลการดำเนินงานเป็นรอบๆ เช่น ทุก 6 เดือน เพื่อให้สามารถเข้ามาตรตรวจสอบได้ ส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยจัดตั้งคณะกรรมการสรุปผลการดำเนินงาน ประกอบด้วยครูหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาปำตัง พัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน สะดวกต่อการเรียกใช้ อีกทั้งยังสามารถศึกษา และตรวจสอบย้อนหลังได้ มีระบบการติดตาม และกำกับงาน เพื่อให้ครูหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน พร้อมเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างโปร่งใส และเป็นไปตามมาตรฐาน

อภิปรายผล

1. ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาปำตัง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย โดยภาพรวม พบว่าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index: PNI) โดยรวมทั้ง 5 หลัก พบว่า มีค่า $PNI = 0.21$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักการคืบอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน มีค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นมากที่สุด ($PNI = 0.33$) ทั้งนี้เนื่องจากการส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเป็นแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ย่อมรู้ถึงความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นของตนเอง จึงสามารถกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาให้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมหวัง ศรีหะวงศ์ (2563) ศึกษาผลของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอมะจัน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยพบว่า การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนส่งผลดีต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในหลายด้าน เช่น ทำให้การจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น สร้างความเป็นเจ้าของการศึกษาให้กับประชาชน และทำให้การจัดการศึกษา มีความยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษาปำตัง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย พบว่าปัจจัยที่เป็นจุดอ่อนในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานมากที่สุดได้แก่ ด้านการบริหารบุคลากร คือคณะกรรมการสถานศึกษาไม่มีความรู้ความสามารถมากพอ ส่งผลให้สรรหาผู้ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสมตามตำแหน่งได้ยาก และถึงแม้สถานศึกษาจะเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมพัฒนาการจัดการศึกษา แต่คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ค่อนข้างน้อย สอดคล้องกับงานวิจัยของ จีระศักดิ์ อบอวย (2564) ศึกษา

ปัญหาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครสวรรค์ ด้านหลักการมีส่วนร่วม พบว่า โดยภาพรวมมีระดับปัญหาอยู่ในระดับปานกลางเป็นเพราะส่วนใหญ่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ครู ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมในการรับทราบข้อมูลเพียงเท่านั้น โดยไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนการวางแผนการดำเนินงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนเพียงให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาเพียงฝ่ายเดียวไม่เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กลุ่มเครือข่าย พัฒนาการศึกษาป่าดง อำเภอมะจัน จังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลการศึกษาเป็นรายด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านหลักการกระจายอำนาจ จัดโครงสร้างงานที่เอื้อต่อการกระจายอำนาจ พร้อมรับยุคดิจิทัล ครอบคลุมทุกภาคส่วน สร้างความเข้าใจ ในบทบาทหน้าที่ ประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ วิจิต อ่อนจันทร์ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2564) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในด้านหลักการกระจายอำนาจ ควรมีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง โดยให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการในภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ควรมีการจัดทำแผนกระจายอำนาจที่ชัดเจน โดยระบุกรอบอำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด ควรมีการติดตามและประเมินผลการกระจายอำนาจอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าสถานศึกษาได้รับอำนาจในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างเพียงพอ

3.2 ด้านหลักการมีส่วนร่วม สร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ยอมรับความคิดเห็นที่หลากหลาย จัดให้มีการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง สร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม โดยให้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ ให้โอกาสในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่สามารถช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถานศึกษา เพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมที่สะดวกมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัตร สุธรรมปวง (2562) แนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม พบว่า ด้านการบริหารงานวิชาการ ได้จัดอบรมชี้แจงเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจด้านวิชาการแก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้านการบริหารงบประมาณ ได้จัดให้มีคณะกรรมการจัดหางบประมาณเพื่อพัฒนาสถานศึกษามาจากบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ด้านการบริหารงานบุคคล ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนติดตามประเมินผลการพัฒนาของครู และบุคลากรทางการศึกษา การพิจารณาความดีความชอบ ด้านการบริหารงานทั่วไป จัดประชุมวางแผน และพัฒนาสถานศึกษาทุกครั้งและต่อเนื่องเป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรินทร์ พรหมกิงแก้ว และไพโรธ รัตนชูวงศ์ (2565) ควรเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะการจุดประสงค์ร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน ควรเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา

3.3 ด้านหลักการคืนอำนาจจัดการศึกษาให้ประชาชน สถานศึกษาสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ๆ ในชุมชน โดยมีความหลากหลาย และเหมาะสมกับ สร้างความเข้าใจ และตระหนักถึง

ประโยชน์ของการจัดการศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน พัฒนาผู้นำชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สร้างคู่มือ และเอกสาร เกี่ยวกับการบริหารจัดการงานแต่ละฝ่ายของสถานศึกษา เพื่อให้สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง มีการติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา สีแดง (2562) กล่าวถึงแนวทางการส่งเสริมการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ด้านหลักการคืบหน้าการจัดการศึกษาให้ประชาชน คือ ควรมีการส่งเสริมเรื่องการจัดการศึกษาเมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ความเจริญต่าง ๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เกิดความล่าช้าและไม่ตอบสนองความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง จึงต้องมีการคืบหน้าให้ท้องถิ่นและประชาชนได้จัดการศึกษาเองอีกครั้ง

3.4 ด้านหลักการบริหารตนเอง ศึกษาบริบทของสถานศึกษาอย่าง เพื่อให้เข้าใจถึงความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนอย่างแท้จริง สามารถร่วมมือแก้ปัญหาโดยตัดสินใจได้ทันต่อสถานการณ์ มีส่วนร่วมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้มีส่วนได้เสีย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บริบทของชุมชนมากที่สุด แต่ยังคงตอบสนองนโยบายจากหน่วยงานต้นสังกัด สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพชรรัตน์ สีหาทัพ (2561) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในด้านหลักการบริหารตนเอง ควรกำหนดแนวทางในการบริหาร ไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน แผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาควรมาจากการวิเคราะห์ SWOT จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค มีการการระดมข้อมูลกำหนดกลยุทธ์ ยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ให้ชุมชนมีส่วนร่วม สถานศึกษามีการบริหารจัดการ จากสภาพจริง เพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาผู้เรียนตามที่สถานศึกษา ชุมชนและผู้เรียนต้องการ

3.5 ด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล สถานศึกษาควรมีการพัฒนาศักยภาพของครูหรือบุคลากรผู้รับผิดชอบ เพื่อให้มีความรู้และทักษะในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ส่งเสริมบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีส่วนร่วมในการติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด พัฒนาระบบสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน เพื่อให้สามารถตรวจสอบได้ และพร้อมเผยแพร่ต่อสาธารณชนอย่างโปร่งใส เป็นไปตามมาตรฐาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิต อ่อนจันทร์ และ ภูมิพิพัฒน์ รักพรหมงคล (2564) ผลการวิจัยพบว่าแนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในด้านหลักการตรวจสอบและถ่วงดุล ควรรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาไม่ได้สะท้อน ผลการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาใน 3 มาตรฐาน คือ 1) คุณภาพของผู้เรียน 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยการวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา ระบุแนวทางการพัฒนา เพื่อนำเสนอรายงานผลการจัดการศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาให้ต้นสังกัดและสาธารณชนได้รับทราบ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

1. ระดับนโยบาย

หน่วยงานที่มีหน้าที่กำหนดนโยบาย ควรส่งเสริมให้สถานศึกษาขึ้นพื้นฐานในสังกัดใช้หลักการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานโดยทั่วถึง มอบอำนาจการบริหารให้กับสถานศึกษาโดยตรง เพื่อให้สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างคล่องตัว สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นอย่างแท้จริง และควรนำแนวทางที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปเป็นเครื่องมือในการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล และให้คำแนะนำในการบริหารสถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษาบริหารจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพสืบไป

2. ระดับสถานศึกษา

สถานศึกษาควรจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และขยายผลแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจ การบริหารแบบมีส่วนร่วม คำนึงอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน การบริหารตนเอง และตรวจสอบและถ่วงดุล จัดทำคู่มือหรือแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของสถานศึกษา

3. ระดับบุคลากร

บุคลากรหรือผู้ที่เกี่ยวข้องควรสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการติดต่อประสานงานกับบุคลากรจากสถานศึกษาอื่นผ่านช่องทางออนไลน์ และกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อร่วมกันพัฒนาการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา รวมถึงเข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับหลักการและแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และร่วมสะท้อนปัญหาของการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา เพื่อร่วมกันจัดทำเป็นแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการคืนอำนาจการจัดการศึกษาให้ประชาชน
2. ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
3. นำแนวทางที่ได้จากการศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างน้อย 1 ปีการศึกษา และเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจก่อน และหลังการนำแนวทางไปใช้
4. ควรศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในยุคดิจิทัล
5. ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวทางการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับการบริหารรูปแบบอื่น

องค์ความรู้ใหม่

การกระจายอำนาจอย่างแท้จริงคือการมอบอำนาจให้ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน โดยไม่ต้องรอคำสั่งจากผู้บริหารระดับสูง หรือ

นโยบายส่วนกลาง และควรส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง โดยเน้นการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ ให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ช่วยให้การบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีประสิทธิภาพ เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม ตอบสนองความต้องการของชุมชน และสร้างการศึกษาที่มีคุณภาพ โดยใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสมัยใหม่ช่วยอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานแต่ละด้าน

เอกสารอ้างอิง

- จิระศักดิ์ อบอวย. (2564). การศึกษาปัญหาการบริหารสถานศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในนครสวรรค์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พัชรพร พรหมกิ่งแก้ว และไพโรจน์ รัตนชูวงศ์. (2565). แนวทางการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเทศบาลเวียงพางคำ อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย. วารสารวารสารครุศาสตร์วิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 7(1), 205.
- เพชรรัตน์ สีหาทัพ. (2561). สภาพและแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ไพโรจน์ รัตนชูวงศ์. (2561). การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านป่าตึง(วิทยประชา). (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2565.
- โรงเรียนบ้านสันโค้ง. (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ประจำปีการศึกษา 2565. เชียงราย: โรงเรียนบ้านสันโค้ง.
- วาสนา สีแดง. (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนห้วยกระเจาพิทยาคม. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจิต อ่อนจันทร์ และ ภูมิพัฒน์ รักพรหมคล. (2564). แนวทางการพัฒนาการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ในกลุ่มคลองน้ำไหล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 13(1), 1-22.
- สมหวัง ศรีหะวงศ์. (2563). ผลของการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, 15(2), 21-34.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

อนุวัตร สุธรรมปวง. (2562). *แนวทางการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบ้านป่าเหมือด ตำบลป่าไผ่ อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2545). *การบริหารจัดการศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

Taro Yamane. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. New York: Harper & Row.